

Manifest za
učenje odraslih
v 21. stoletju:

Moč in radost učenja

EUROPEAN ASSOCIATION FOR
THE EDUCATION OF ADULTS

Manifest za

učenje odraslih

v 21. stoletju:

Moč in radost učenja

Evropsko združenje za izobraževanje odraslih (EAEA) s tem manifestom predlaga ustvarjanje učeče se Evrope: Evrope, ki bo se bo, opremljena s spretnostmi, znanjem in kompetencami, zmožna optimistično soočiti s prihodnostjo. Vabimo k vseevropskemu prizadevanju za skupni napredek: zgradimo družbo znanja, ki zmore obvladati izzive našega časa. Za to je že danes treba trajnostno vlagati v izobraževanje odraslih na evropski, državni, regionalni in lokalni ravni, kar dolgoročno prinaša številne koristi, med drugim tudi večjo konkurenčnost, blaginjo, zdravje prebivalstva in rast.

Izobraževanje odraslih lahko spremeni življenja in preoblikuje družbo – je človekova pravica in skupna dobrina. EAEA meni, da je treba na evropski ravni okrepiti tako izobraževanje odraslih kot izobraževanje sploh. V tem manifestu

na kratko predstavljamo, v kolikšni meri lahko izobraževanje odraslih prispeva k pozitivnemu razvoju Evrope. Da bi bilo to mogoče, so potrebni veliki javni vložki tako v ustanove za izobraževanje odraslih kot udeležence. Izobraževanje odraslih je treba opredeliti v okviru splošne strategije vseživljenjskega učenja, ki enakovredno upošteva vse sektorje in oblike učenja (formalno, neformalno in priložnostno). Z manifestom želimo poudariti po eni strani možnosti za spremembe, ki jih ponuja izobraževanje odraslih, po drugi strani pa pozitivno izkušnjo učenja. Zaradi neprijetnih izkušenj iz šolskih dni ter pomanjkanja denarja ali časa veliko ljudi učenja ne razume kot vrednoto. EAEA želi poudariti pozitivne učinke in koristi učenja, tudi zato, ker se zavedajo, da je to najboljši način za privabljanje tistih, ki nimajo nobenega stika z izobraževanjem.

Izzivi in rešitve

Izobraževanje odraslih je ključno orodje za reševanje nekaterih glavnih izzivov sodobne Evrope. Spopada se s poglobljanjem neenakosti, ne samo med ljudmi, temveč tudi med evropskimi regijami in državami. Zdi se, da čedalje več državljanov dvomi v evropske vrednote in liberalno demokracijo ter voli ksenofobne in protievropske stranke. Ljudi je treba vključiti v posvetovalno demokracijo in pri tem ima izobraževanje odraslih pomembno vlogo.

Zaradi preseljevanja in demografskih sprememb se evropsko prebivalstvo spreminja – ljudje dosegajo visoko starost, zato želijo biti dlje dejavni in zdravi. V številnih regijah in državah, kjer so se zaposlitvene priložnosti močno spremenile, možnosti za prekvalifikacijo pa ni, je brezposelnost med najmlajšimi in najstarejšimi odraslimi narasla. Razvijajoča se digitalizacija zahteva nove spretnosti in kompetence zaposlenih, državljanov in potrošnikov. V zadnjem času Evropa doživlja naval beguncev, ki ustvarja hude izzive za predstavnike evropskih vlad pri doseganju skladnosti. To vodi na eni strani v val podpore

državljanov, na drugi pa do obrambnega in sovražnega odziva kritično nastrojenih. Podnebne spremembe in drugi okoljski izzivi še naprej ogrožajo prihodnost Evrope (in preostalega sveta) ter zahtevajo bolj trajnostno gospodarstvo, družbo in življenjski slog.¹

Izobraževanje odraslih omogoča pozitivne odgovore na veliko teh izzivov. Koristi lahko tako posameznikom kot družbi in gospodarstvu. Ali želimo inovativno, enakopravnejšo, trajnostno Evropo, v kateri bodo državljanji sodelovali demokratično in dejavno, v kateri bodo imeli ljudje spretnosti in znanje za to, da živijo in delajo zdravo in produktivno ter sodelujejo v kulturnih in državljanskih aktivnostih od rane mladosti do pozne starosti? V tej brošuri ponazarjamo stališča in argumente EAEA. Predstavljamo tudi raziskave, primere iz prakse in izkušnje udeležencev, ki jih je zbral Andragoški center Slovenije – osrednja ustanova za razvoj izobraževanja odraslih v Sloveniji in članica EAEA.

Teme so navedene po naključnem vrstnem redu.

¹) Teh izzivov ne želimo razvrstiti po pomembnosti. Dojemamo jih enakopravno. Vrstni red, ki jim je bil dodeljen v tem dokumentu, ne pomeni prednostnega obravnavanja.

Ključna načela (neformalnega) izobraževanja odraslih

- Izobraževanje odraslih je skupna in javna dobrina, ki preoblikuje življenja in skupnosti.
- Vsi bi morali imeti pravico in priložnost dostopati do visoko kakovostnega izobraževanja odraslih. Uči se lahko vsak, ne glede na svojo starost ali status/družbeni položaj.
- Spodbujamo sodelovanje vseh učečih se, še posebno tistih, ki imajo nižje temeljne spretnosti.
- Ključna naloga v izobraževanju odraslih je navezovanje stikov z izobraževalno prikrajšanimi, da bi se lahko spopadali s t. i. Matejevim učinkom.²
- V jedru razvoja, metodologij, postopkov in rezultatov učne ponudbe je učeči se posameznik.
- Okrepiti je treba neformalne metode in metodologije, da bodo učeče se opolnomočile, vključiti ustvarjalnost, obstoječe znanje in spretnosti ter posameznikom omogočiti navdihujočo izobraževalno izkušnjo.
- Za izpeljavo primernih metod in doseganje visokokakovostnega izvajanja ter pozitivne izobraževalne izkušnje nujno potrebujemo vodje usposabljanj, učitelje in strokovne delavce.
- Povečati je treba zmogljivost organizacij za izobraževanje odraslih in spodbujati inovacije. Le tako bo mogoče predvidevati spremembe v učenju, poučevanju in potrebah učečih se, pa tudi v družbenem in gospodarskem razvoju, in se jim prilagajati.
- Sodelovanje (regionalno, evropsko, globalno in institucionalno) je ključnega pomena za prepoznavnost izobraževanja odraslih, pa tudi za medsebojni prenos učenja in inovacij.

² To se nanaša na dejstvo, da imajo posamezniki z nižjimi stopnjami izobrazbe večinoma manj priložnosti za sodelovanje v izobraževanju odraslih.

Dejavno državljanstvo in demokracija

Združenje EAEA in njegove članice smo močno zavezani Evropi in evropskim vrednotam. Prepričano smo, da so demokracija, medkulturna izmenjava, socialna pravičnost in sodelovanje ključ do Evrope, ki jo zaznamujejo medsebojno spoštovanje, povezanost in sodelovanje. Demokracija in izobraževanje odraslih v Evropi imata skupne tako korenine kot zgodovino. Izobraževanje odraslih je pomembno vplivalo na razvoj demokracije, hkrati pa so demokratična gibanja vplivala na razvoj ustanov za izobraževanje odraslih. Številne so bile ustanovljene kot posledica emancipacijskih gibanj (delavcev, žensk, verskih organizacij ipd.).

Izobraževanje odraslih je orodje za razvoj kritičnega mišljenja, opolnomočenje živahne in motivirane civilne družbe, znanja in izkušenj.

Izobraževanje odraslih ponuja tudi priložnosti za razvoj aktivnega državljanstva. Odziva se namreč na družbeno dogajanje in izzive, zato omogoča učenje iz trenutnih evropskih problemov, kot so vse večja radikalizacija, migracija in družbene neenakosti. Ti so pokazali, da je treba okrepiti demokratični odnos, strpnost in spoštovanje. Tudi za razumevanje digitalnega sveta, ki zahteva visoko raven medijske pismenosti, potrebujemo kritičnost.

Izobraževanje odraslih gradi odgovornost in občutek pripadnosti Evropi ter demokratični tradiciji, krepi in ponovno oživlja civilno družbo. Le množično sodelovanje vseh deležnikov, soodločanje in kritično vrednotenje političnih in družbenih problemov omogočajo participativno demokracijo.

Izsledki raziskav

Preston (2004) je analiziral vpliv izobraževanja odraslih na dejavno državljanstvo učečih se in oblikovanje vrednot, predvsem strpnosti. Vključevanje posameznikov v izobraževanje je kazalnik udeležbe v javnem življenju, saj »če so učenci vključeni v izobraževanje, so načeloma bolj pripravljeni igrati pozitivno vlogo v javnem življenju«. Poleg tega izobraževanje odraslih vodi v povečanje rasne strpnosti in večjo verjetnost za udeležbo na volitvah. Preston je ugotovil, da učenje vpliva na neformalno in formalno državljansko udeležbo. Posameznikom pomaga ustvariti, vzdrževati, razgraditi, obnoviti in obogatiti socialne mreže. Poleg tega učenje vpliva na oblikovanje vrednot. Vprašani so poročali o spremembah na področju strpnosti, razumevanja in spoštovanja (<http://discovery.ucl.ac.uk/10015019>). Državljanstvo in družbeno udeležbo kor rezultat učenja je analiziral tudi OECD (<http://www.oecd.org/education/ceri/understandingthe-social-outcomes-of-learning.htm>).

Dobra praksa

»Prostovoljstvo je krog dajanja in prejemanja,« je povedala Irena Dolenc, koordinatorka prostovoljstva na LU Kranj, kjer se zavedajo, da je **usposabljanje posameznikov za delo prostovoljca** zahtevna naloga. Kandidate vprašajo, česa bi se želeli naučiti, ter jim omogočijo, da se s tem spopadejo v okviru prostovoljstva. Tako neizkušeni pridobijo izkušnje in nesamozavestni samozavest, to pa izboljša kakovost njihovega življenja, samopodobo in njihove možnosti na trgu dela. Ireni, ki se je v prostovoljstvo vključila pri petnajstih, to pomeni način življenja. »Nikoli nisem gledala na to delo preko plačila. V obdobju, ko nisem bila delovno aktivna, sem prostovoljstvu lahko namenjala veliko časa, počutila sem se koristno in osebno izpolnjeno.«

Dobra praksa

Zlatan Čordič – Zlatko, popularni rap glasbenik, je prejel priznanje ACS 2016 (<http://tvu.acs.si/priznanja/dobitniki/?did=421&leto=2016>) »za iskriva, optimistična besedila, zgled priložnostnega učenja, ki nagovarjajo k samospoznavanju in dejavni udeležbi v družbi, ter za dolgoletno delo na promociji enakih možnosti za vse«.

Kot ambasador projekta Igraj se z mano je mentor, umetnik in motivator predvsem otrok in njihovih staršev. Projekt spodbuja socialno povezovanje med otroki, mladostniki, odraslimi osebami s posebnimi potrebami in večinsko populacijo vseh generacij. Zlatko s svojim vzornim vedenjem nagovarja posameznike k enakopravnosti, predvsem pa k ozaveščenju o pomenu enakovrednega sprejemanja posameznikov v družbo. Njegova filozofija je: kaj pomaga meni biti srečen, če drugi niso. Treba je biti dejaven, nekje je treba začeti in potem vedno in povsod bogatiti znanje.

Zdravje in dobro počutje

Posamezniki smo si po zdravju in pričakovani življenjski dobi precej različni. To je značilno tudi za države, ki izkazujejo visoko stopnjo pravičnosti, le vrzel je tam manjša. Zdravje in izobrazba sta povezana med seboj, saj za zdravje in dobro počutje v življenjskem obdobju lahko skrbimo, če imamo znanje, spretnosti, vedenje in odnos, ki jih razvijamo vse življenje. Zdravje naše družbe je odvisno od vseživljenjskega učenja.

Učenje posameznikom omogoča, da postanejo bolj samozavestni, samoučinkoviti ter se bolj zavedajo svojih zmožnosti in sposobnosti. To pripomore k boljšemu upravljanju lastnega življenja in zdravja. Izobraževanje odraslih ponuja priložnosti

za medsebojno povezovanje, s čimer se krepijo družbena omrežja ljudi. Povezanost je koristna za dobro počutje, pripomore ne le k osebemu razvoju in občutku izpolnjenosti, ampak pozitivno vpliva tudi na delo.

Izobraževanje za zdravje pripomore k povečanju ravni zdravja prebivalstva in nižjim stroškom javnih zdravstvenih sistemov. Zdravo prebivalstvo dela bolje in dlje, zato vpliva tudi na finančne prihodke. Zato zdravstvena vzgoja zadeva vse, ne le prejemnikov (npr. pacientov ali učečih se), ampak tudi ponudnike izobraževanja (npr. zdravstvene strokovnjake, izobraževalce). Kot tako ni samostojno, ampak je prepleteno z drugimi področji, kar je treba upoštevati pri organizaciji.

Dobra praksa

Odrasli preživimo na delu vsaj eno tretjino svojega življenja, zato moramo tudi tu poskrbeti za zdravje. Izkušnje kažejo, da je mogoče s primerno oblikovano politiko krepiti zdravje na delovnem mestu, zmanjšati ali odpraviti negativne vplive dela in delovnega okolja na zdravje ter spodbuditi delavce in delodajalce k oblikovanju zdravega življenjskega sloga. Program **Čili za delo** koordinira Klinični inštitut za medicino dela, prometa in športa. Usposobljeni svetovalci za promocijo zdravja pri delu posredujejo znanje in spretnosti za samostojno izvajanje programa podjetjem. Ozaveščajo, izobražujejo in usposablajo delodajalce o zdravem delovnem in življenjskem slogu, da bi ta spoznanja prenesli na zaposlene. Namen programa je izboljšati kakovost življenja, znižati delež bolniško odsotnih in delovnih invalidov.

Dobra praksa

Ena osrednjih slovenskih kulturnih ustanov, **Narodni muzej Slovenije**, prireja nov program, imenovan Muzej za starejše: Mi k vam, vi k nam. Namenjen je starejšim, na obisk so vabljeni predvsem stanovalci domov za starejše, medgeneracijskih centrov ipd. Ogled je za starejše primeren, saj je ustanova v celoti dostopna za osebe na vozičkih, na voljo pa so tudi lahki prenosni stoli.

Prvi del naslova, Mi k vam, pove, da najprej osebje Narodnega muzeja gostuje na dogovorjeni lokaciji in predstavi zanimivo zgodbo iz muzeja, npr. tisto o neandertalčevi piščali. Potem gostje vrnejo obisk in si ogledajo deset znamenitih muzejskih predmetov, med drugim znamenito situlo z Vač.

Udeleženci osvežijo svoja vedenja o preteklosti, se naučijo nekaj novega in spoznajo posamezne zaklade dediščine. Nad obiskom in druženjem so navdušeni.

Dobra praksa

Društvo onkoloških bolnikov Slovenije, ki je bilo ustanovljeno leta 1986, ima od leta 2005 status humanitarne organizacije. Združuje bolnike z rakom, njihove svojce, prijatelje, zdravstvene strokovnjake in vse, ki želijo sodelovati pri reševanju problematike raka. Zavzemajo se za krepitev zdravja in čim kakovostnejše življenje z boleznijo. S psihosocialnimi programi, prostovoljnim delom v organizirani samopomoči in publicistično dejavnostjo društvo prispeva k celostni obravnavi bolnikov z rakom, jim nudi oporo, širi znanje o raku in kreptvi zdravja, ozavešča bolnike o pomembnosti aktivnega sodelovanja pri zdravljenju in rehabilitaciji, jih seznanja z njihovimi pravicami in jih tudi zagovarja. Društvo je dobitnik Priznanja ACS za promocijo učenja in znanja 2006: <http://tvu.acs.si/priznanja/dobitniki/?did=32&leto=2006>.

Izsledki raziskav

Izobraževanje odraslih ni le dodatna metoda za razvoj več znanja, ampak tudi bolj proaktiven pristop v smislu opolnomočenja in dobrega duševnega počutja. Kot kaže raziskava, je izobraževanje odraslih način, s katerim lahko posamezniki živijo bolj izpolnjeno in srečno ter posledično bolj zdravo. V **študiji BeLL** je 84 % sodelujočih doživelo pozitivne spremembe v duševnem zdravju, 83 % pa je ocenilo, da ima zaradi tega, ker se kot odrasli izobražujejo, njihovo življenje več smisla (<http://www.bell-project.eu>).

Življenjske spretnosti za posameznike

Vsi bi morali imeti bistvene spretnosti in zmožnosti, ki jih potrebujemo za življenje in delo v 21. stoletju. To zagotovo vključuje temeljne spretnosti, kot sta bralna in matematična pismenost, pa tudi ključne kompetence, kot so opredeljene v Evropskem referenčnem okviru ključnih kompetenc za vseživljenjsko učenje, ki ga je sprejel Svet Evropske unije v letu 2018. Izobraževanje odraslih ponuja številne spretnosti in učne izkušnje, ki prinašajo prednosti in koristi, ter zagotavlja veliko priložnosti, s katerimi si lahko posamezniki pomagajo na poklicni in življenjski poti.

EAEA je skupaj s člani in partnerji razvila »okvir življenjskih spretnosti«, ki dokazuje potrebo po vseživljenjskem učenju za vse. Zaradi hitrega gospodarskega, tehnološkega in družbenega razvoja moramo vsi posodabljati tudi svoje življenjske spretnosti.

Izobraževanje odraslih prinaša nove priložnosti in lahko posamezniku preoblikuje življenje. Vodi lahko v nove zaposlitvene priložnosti, omogoča dostop do učenja, tistim, ki so opustili šolanje, pomaga, da ga dokončajo. V posameznikih spodbudi strast do umetniškega in kulturnega ustvarjanja ter vodi v zdravje in dobro počutje.

Izsledki raziskav

Za ljudi niso pomembni le neposredni rezultati učenja: raziskovalni podatki (študija BeLL) kažejo, da imajo odrasli učeči se od neformalnega izobraževanja raznovrstne koristi. Počutijo se bolj zdrave in imajo bolj zdrav življenjski slog, gradijo nova družbena omrežja, izboljša pa se tudi njihovo splošno počutje. Rezultati kažejo tudi, da se odrasli, ki sodelujejo v neformalnem izobraževanju odraslih, počutijo bolj motivirane za vključevanje v vseživljenjsko učenje ter ga doživljajo kot priložnost za izboljšanje svojega življenja. O tovrstnih koristih so poročali udeleženci tečajev vseh vrst, od jezikovnih, umetniških do športa in državljanske vzgoje. Posebno velike koristi izobraževanje odraslih prinaša posameznikom z nizko stopnjo izobrazbe (<http://www.bell-project.eu>).

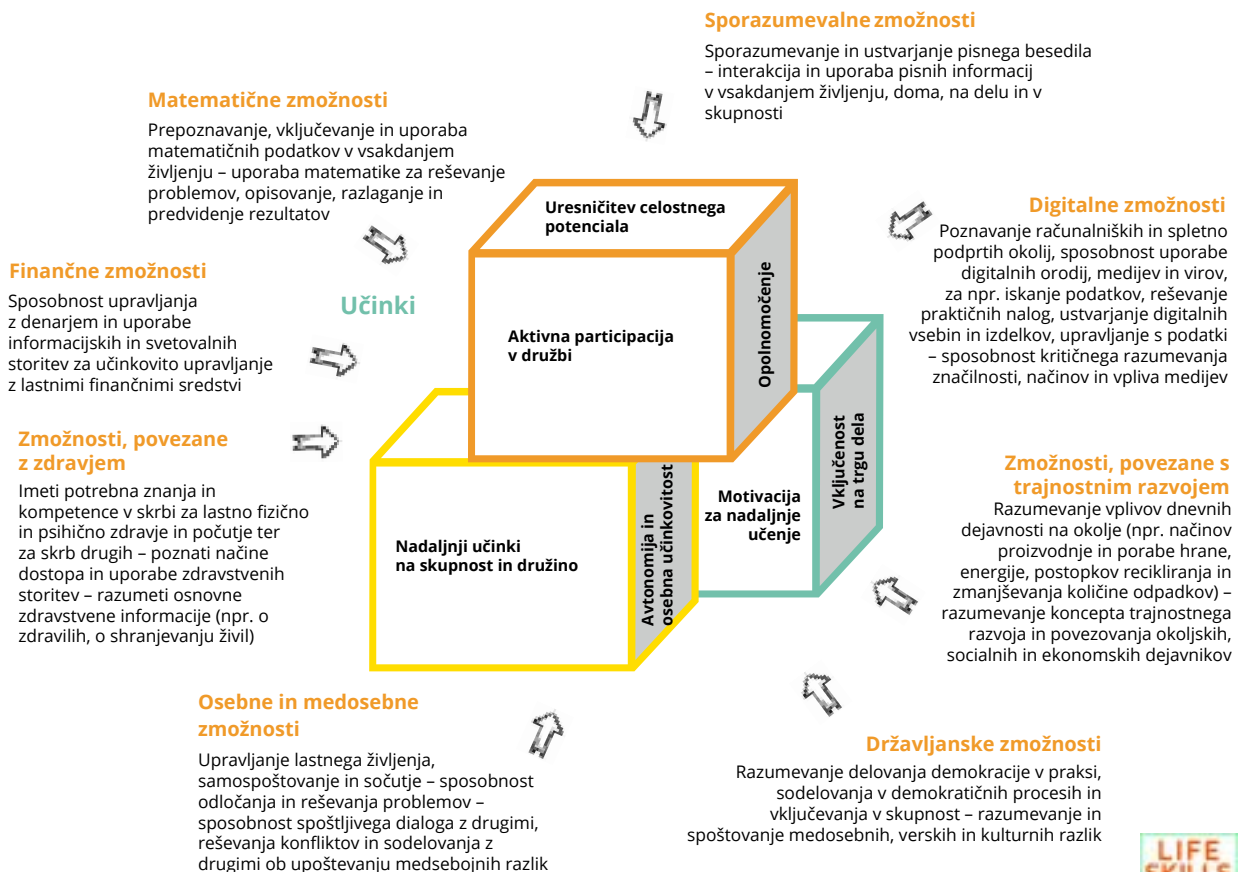
Dobra praksa

Študijski krožki v Sloveniji so oblika sodelovalnega učenja, v kateri se vzpostavi pozitivna soodvisnost odgovornih posameznikov. Slovenski model študijskih krožkov je hkrati metoda in orodje za izobraževanje odraslih ter za spodbujanje vseživljenjskega učenja. Njihov cilj je naučiti se nekaj novega in prenesti novo znanje v skupnost. Študijski krožki veljajo za družbeno inovacijo. Uresničujejo (tudi) kolektivna prizadevanja, saj s tem, ko omogočajo izmenjavo in nadgradnjo znanja, spretnosti in vrednot, krepijo in spodbujajo sodelovalno ustvarjalnost in tako prispevajo k višji kakovosti življenja v lokalnih skupnostih in večji socialni koheziji. V največji možni meri spodbujajo razvoj življenjskih spretnosti skladno s potrebami odraslih v konkretnem prostoru in času (<https://sk.acs.si>).

Dobra praksa

Osem področij zmožnosti, ki so vgrajene v opredelitvi življenjskih spretnosti, in učinke, ki jih življenjske spretnosti prinašajo posameznikom in družbi, prikazuje spodnja slika. Gre za projekt **Citizens' Curriculum**, razvit v Združenem kraljestvu (<https://www.learningandwork.org.uk/our-work/life-and-society/citizens-curriculum>).

Socialna kohezija, pravičnost in enakost

Stopnja izobrazbe močno vpliva na priložnosti v človekovem življenju: od vrste zaposlitve, ki jo lahko posameznik dobi, do pričakovane življenjske dobe. Mednarodne raziskave poudarjajo, da je za tiste, ki so bili uspešnejši v začetnem izobraževanju ter imajo višjo raven kvalifikacij, verjetneje, da bodo z učenjem nadaljevali.

Izobraževanje odraslih spodbuja večjo socialno mobilnost. Spodbuja oboje – tiste, ki niso mogli popolnoma izkoristiti prednosti začetnega izobraževanja, in one, ki kot odrasli želijo nadaljevati z učenjem. Od učenja osnovnih spretnosti do tako imenovanih šol druge priložnosti in jezikovnih tečajev – izobraževanje odraslih ponuja veliko priložnosti za boljše življenje posameznikov.

Ob tem pa zmanjšuje razlike v družbi na splošno, podpira ustvarjanje pravičnejše družbe ter spodbuja gospodarsko rast.

Da bi dosegli večjo socialno vključenost, pa je treba pritegniti skupine, ki se ne udeležujejo izobraževanja. Z uporabo pravih metod bodo lahko ljudje dejavnije sodelovali v družbi, demokraciji, gospodarstvu, umetnosti in kulturi.

Učenje odraslih še posebno močno vpliva na povezovanje ljudi v različnih družbenih položajih in življenjskih obdobjih, na razvijanje medsebojnega razumevanja in spoštovanja. Prispeva k dejavnemu državljanstvu, osebnemu razvoju in dobremu počutju. To koristi družbi, razvija demokracijo in prispeva k socialnemu miru.

Izsledki raziskav

Glavni cilji projekt Svetovanje odraslim v izobraževanju (**GOAL**: <http://projectgoal.eu>), v katerem je sodelovala tudi Slovenija, so bili izboljšati možnosti svetovanja za odrasle v vseh partnerskih državah in prispevati k povečanju vključenosti manj izobraženih odraslih v vseživljenjsko učenje, s tem pa k njihovi večji vključenosti in mobilnosti na trgu dela. Izkazalo se je, da svetovanje, ki si prizadeva za celostno obravnavo posameznika, včasih seže že v terapevtske vode. A za to so potrebni znanje in spretnosti, pripomočki, pristopi ..., empatija in čas. Partnerji v projektu so med drugim razvili pripomočke in smernice za uporabo, s katerimi bodo okrepili svetovanje odraslim z nizko izobrazbo, opredelili kompetence svetovalcev za zagotavljanje visoko kakovostnega procesa svetovanja ter razvili terenske dejavnosti (outreach), da bi storitev lahko dosegla različne ciljne skupine nizko kvalificiranih odraslih.

Dobra praksa

Delovna skupina **Planinstvo za invalide/OPP** je prejela priznanje ACS 2017 »za medsebojno povezovanje in ponovni dokaz, da je za vključevanje najprej treba preseči omejitve v glavah« (<http://tvu.acs.si/priznanja/dobitniki/?did=434&leto=2017>).

Interdisciplinarna skupina strokovnjakov pri Planinski zvezi Slovenije ustvarja podporno okolje za invalide, da bodo lahko doživeli planine, uživali v naravi, gibanju in druženju. Pripravili so orodji za aktivacijo invalidov (Dnevnik »inPlaninec«) in usposabljanje strokovnih delavcev (Priročnik »inPlaninec«), ki sta korak k družbeno odgovorni in vključujoči družbi. Izvajajo pohode in plezanje za invalide/OPP, izpeljali so odmevno akcijo Gluhi strežejo v planinskih kočah in s tem poskrbeli za razbijanje tabujev s področja gluhotе in naglušnosti.

Dobra praksa

Izobraževalni programi **Usposabljanje za življenjsko uspešnost (UŽU)** se osredotočajo na pridobivanje temeljnih zmožnosti. Temeljijo na razvoju splošne pismenosti in razgledanosti ter razmisleku o pomenu učenja in izobraževanja odraslih, zlasti tistih iz ranljivih ali marginaliziranih skupin. Programi so zasnovani tako, da učitelj iz programa izbere najprimernejšo vsebino in jo prilagodi potrebam udeležencev. Tako zagotovi tudi motivacijo udeležencev za učenje in dejavno sodelovanje v vseh fazah – od izbire tem do načrtovanja in izvedbe projektov ter spremljanja in evalvacije učenja. Udeleženci se med učnim procesom naučijo sami opredeliti probleme in iskati ustrezne rešitve zanje, učitelji pa jim pri aktivnostih pomagajo in nudijo individualno pomoč.

Dobra praksa

Ljudska univerza Radovljica (LUR) ima pomembno vlogo v izobraževanju odraslih v lokalni skupnosti. Izstopa program **Projektno učenje za mlajše odrasle (PUM-O)**, ki ne le krepki vključene posameznike, zaradi osebnostnih ter družinskih težav odrinjene na rob družbe, ampak spreminja tudi odnos okolice do udeleženihi v tem programu.

Program za mlade, ki niso končali šolanja, temelji na projektne delu, pomemben pa je tudi osebni pristop. Pridobljeno znanje jim pomaga reševati osebne stiske in negotovosti ter jih spodbuja, da si zastavijo prave cilje v življenju – odkrijejo speče talente, dokončajo šolanje, pridobijo poklic, najdejo zaposlitev, se osamosvojijo.

Udeleženci se ukvarjajo se s športom, fotografijo, producirajo videospote, filme, gledališke, plesne in druge predstave, izdajajo publikacijo PUMopis. Leta 2010 so prejeli priznanje ACS: <http://tvu.acs.si/priznanja/dobitniki/?did=338&leto=2010>.

Zaposlitev in delo

Pozitivna povezava med učenjem in delom je očitna: delavci, zaposleni, podjetniki in prostovoljci, ki se učijo, so bolj inovativni in produktivni, zaradi česar so podjetja konkurenčnejša in uspešnejša. Digitalizacija, večja internacionalizacija, usmerjenost v storitve, večja prožnost: vsi ti mega trendi na trgu dela imajo eno skupno lastnost: povečujejo in spreminjajo zahteve po kompetencah zaposlenih. To ni nič novega. Novo pa je, da se to dogaja hitreje kot kadar koli do zdaj.

Ti trendi pospešujejo ritem, ki se mu morajo zaposleni prilagajati z nenehnimi spremembami in pridobivanjem novih kompetenc. Poklicne kompetence je treba nenehno posodabljati; mehke veščine, kot so socialne in komunikacijske spretnosti, pa postajajo vedno

pomembnejše. Zato je logično, da skoraj vsaka študija o razvoju trga dela in prihodnosti dela ugotavlja, da je za obvladovanje te nenehne preobrazbe redno usposabljanje in učenje na delovnem mestu nujno – ne le za nižje kvalificirane delavce, ampak za vse zaposlene. Pri tistih, ki so ostali brez dela, izobraževanje odraslih prav tako krepi občutek samozavesti, ki se je omajal zaradi daljše brezposelnosti.

Spremembe na trgu dela še posebno močno vplivajo na posameznike brez ustreznih spretnosti. To zahteva stalno vlaganje v izobraževanje in usposabljanje. EAEA zatorej priznava pomen nadaljnjega izobraževanja in prekvalificiranja ter poudarja, da je vsako učenje dobro za zaposlitev.

Dobra praksa

Projekt Kolegice Zavoda Nefiks je namenjen mladim (19–30 let) visoko izobraženim ženskam. Na podlagi prijave, v kateri izrazijo motivacijo za sodelovanje, kandidatkam omogočijo sodelovanje v enoletnem projektu. Vsaka posameznica ima možnost spoznati uspešno žensko iz svojega poklica in se povezati z njo. Ta postane njena mentorica – »kolegica«. Na regionalni ravni se oblikuje skupina udeleženk, ki si izmenjujejo mnenja in se podpirajo pri doseganju zaposlitvenih ciljev. Mentorice v sodelovanju z drugimi izvajalci priredijo delavnice, predavanja, pa tudi preizkuse – zaposlitvene razgovore. Tako pomagajo kandidatkam spoznati sebe, pripraviti odlično zaposlitveno dokumentacijo in se preizkusiti v stresnih situacijah, da so bolj pripravljene nastopiti na trgu dela.

Dobra praksa

Občina Ajdovščina je prejela priznanje ACS 2017 »za preišljene korake k vključujoči, zdravi, kulturni in na znanju temelječi družbi« (<http://tvu.acs.si/priznanja/dobitniki/?did=435&leto=2017>).

Občina s pomočjo strategije, podpornih analiz in programov ciljno vlaga v svoje najbolj ranljive prebivalce: mlade, brezposelne in podeželane. Zagovarjajo stališče, da se celota razvija sorazmerno s svojimi najmanjšimi deli. Zato izboljšujejo dostopnost učenja, povezujejo gospodarstvo z javnimi zavodi, društvi in prebivalci. Na pobudo občine **Ljudska univerza Ajdovščina** v sodelovanju z Razvojno agencijo ROD Ajdovščina ter lokalnimi razvojnimi organizacijami in gospodarskimi združenji organizira odmeven dogodek InCastra, kjer mladi in starši ter drugi prebivalci spoznavajo podjetja, poklice in zaposlitvene možnosti v lokalnem okolju.

Dobra praksa

Zasavska ljudska univerza je leta 2016 skupaj s partnerji, Inovacijsko-razvojnim inštitutom pri Univerzi v Ljubljani in podjetjem Aereform oblikovala 60-urni program usposabljanja **Izdelovalec kompozitnih izdelkov**. Gre za zelo specifične kompetence, zato v Sloveniji ni bilo mogoče dobiti niti izvajalca niti gradiva. K udeležbi so bili povabljeni brezposelni z željo in motivacijo pridobiti razmeroma nov poklic. Za delo s kompoziti so uspešno usposobili petnajst iskalcev zaposlitve, ki so dobili možnost za začetek nove kariere.

Razvili so tudi **spletni učni portal Compohub**, ki je odličen pripomoček za učitelje na srednjih in poklicnih šolah ter v podjetjih, ter oblikovali nov poklicni standard kot podlago za nacionalno poklicno kvalifikacijo Izdelovalec plastičnih kompozitnih izdelkov.

Dobra praksa

V viziji podjetja TIK Kobarid je med drugim zapisano, da »... zaposlenim zagotavlja pridobivanje novih znanj in stabilna delovna mesta.« Posoški razvojni center Tolmin med leti 2016 in 2019 za tri skupine zaposlenih izpeljal program **Usposabljanje za življenjsko uspešnost – Razgibajmo življenje z učenjem** (UŽU – RŽU). Gre za 120-urni program, ki razvija kompetence na področjih zdravja, trajnostnega razvoja, komunikacije, učenja učenja, digitalne pismenosti, finančnega opismenjevanja, osebnega menedžmenta, sporazumevanja v tujem jeziku ter medčloveških odnosov. Dobra izobraževalna izkušnja s programom, ki je bil sprva sprejet z zadržanostjo, je sprožila snežno kepo: navdušenje za izobraževanje je zaradi praktične naravnosti programa naraslo, spremenila se je miselnost udeležencev o učenju, gradi se močna organizacijska kultura podjetja, ki temelji na medsebojni povezanosti vseh zaposlenih, tudi vodstva, spremembe je občutiti tudi v lokalnem okolju – v občini Kobarid se je povečal vpis v izobraževalne programe za odrasle.

Digitalizacija

Družba se odziva na četrto industrijsko revolucijo: digitalizacijo. Ta povzroča motnje na trgu dela, bistveno spreminja naravo in prihodnost dela ter izobraževanja in usposabljanja.

Razumevanje priložnosti, izzivov in vplivov digitalizacije na delo in učenje je pomembno za vse odrasle, ki so vključeni v vseživljenjsko učenje. Ključno je za spodbujanje osebne izpolnitve in razvoja, zaposljivosti, socialne vključenosti in dejavnega državljanstva. Da bi lahko dejavno sodelovali v družbi, moramo vsi imeti v zadostni meri razvite digitalne kompetence .

EAEA zelo skrbi dejstvo, da 43 % odraslih v Evropi nima temeljnih digitalnih spretnosti. Odraslim, ki ne dosegajo zadostne ravni, grozi visoko tveganje socialne izključenosti. Do leta 2024 se bo delež služb, ki zahtevajo digitalne spretnosti, povečal za 12 %. Zmožnost uporabe digitalnih orodij bo v naslednjih petih letih postala kritično pomembna.³ Vendar vsi nimajo enakih zmožnosti za izkoriščanje priložnosti, ki jih ponuja digitalizacija.

Ranljivi in marginalizirani odrasli se bodo v prihodnosti morda soočali z dvakratno prikrajšanostjo zaradi pomanjkanja tako ozaveščenosti kot tudi sredstev, ki bi jim pomagala prilagoditi se tem spremembam. EAEA se zaveda, kako pomembno je vsem odraslim omogočiti dostop do izobraževanja in usposabljanja tako za temeljne digitalne spretnosti kot za napredna digitalna znanja.

Tehnologija spreminja prihodnost poučevanja in učenja, saj ponuja nešteto orodij za izboljšanje učnih pristopov in načinov. Pomembno je, da jih izobraževalci izkoristijo, z njimi izboljšajo svoje delo ter ustvarijo skupnosti praks, v katerih lahko delijo znanje in spretnosti. Potrebujemo torej boljši dostop do infrastrukture in usposabljanja.

Digitalizacija je že in bo še naprej spreminjala naše življenjske razmere, mobilnost, okolja, sporazumevanje in večino drugih življenjskih področij. To bo spremenilo tudi življenjske spretnosti, potrebne za spopadanje s temi spremembami, in potrebe učečih se za udeležbo v družbi. Izobraževanje odraslih prinaša nujne življenjske spretnosti, pa tudi predvideva in oblikuje prihodnji razvoj.

³) Anketa Spretnosti prihodnosti podjetja Accenture, 2017

Izsledki raziskav

Poročilo o globalnih izzivih, publikacija Svetovnega gospodarskega foruma (2016): Prihodnost dela – strategija za zaposlenost, spretnosti in delovno silo za četrto industrijsko revolucijo ugotavlja, da preprosto ni mogoče premostiti trenutne tehnološke revolucije s čakanjem na naslednjo generacijo delovne sile, ki bo bolje pripravljena. Namesto tega je ključno, da podjetja dejavno podprejo trenutno zaposlene pri prekvalifikaciji, da posamezniki proaktivno pristopijo k lastnemu vseživljenjskemu učenju ter da vlade hitro in kreativno ustvarijo ugodno okolje za pomoč pri teh prizadevanjih (http://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs.pdf).

Dobra praksa

Izobraževalni film Digitalna pismenost je nastal v seriji izobraževalnih filmov Na poti do življenjske uspešnosti na Andragoškem centru Slovenije. V njem nastopa upokojenec Bojan Rus iz Zasavja, ki se je zaradi nepoznavanja IKT znašel pred številnimi izzivi. Odločil se je, da jih premaga, in se udeležil tečaja na Zasavski ljudski univerzi. Računalniški analfabet se je razvil v pravega poznavalca, saj se je naučil uporabljati ne le osnovne funkcije v wordu in drugih besedilnih programih, pač pa je vedno bolj obvladoval tudi možnosti, ki jih ponuja splet. Naučil se je oblikovati fotografije, začel uporabljati spletno banko in za krono vsega – rezerviral tako let v London kot bivanje v britanski prestolnici. Bojan Rus je s pridobitvijo nove spretnosti, digitalne pismenosti, razširil obzorja svojega sveta. Več: <https://bit.ly/2GQ6uOH>.

Dobra praksa

Ivanka, udeleženka **Neformalnega programa za pridobivanje digitalnih kompetenc (RDO)**: »Pri delu na kmetiji se pogosto srečujem s potrebo po obvladovanju računalnika. Z izobraževanjem sem izgubila strah pred delom z računalnikom in postala samostojnejša.« V zasavski regiji je preko 600 oseb s statusom kmeta, od katerih je več kot 400 starejših od 45 let z nizko stopnjo izobrazbe. Vse pogosteje se srečujejo z uporabo moderne tehnologije in digitalizacijo poslovanja. Na Zasavski ljudski univerzi so sprejeli izziv in zanje pripravili program usposabljanja. Ponudili so jim brezplačen 45-urni program RDO – Digitalno znanje mi olajša delo in popestri življenje, katerega cilj je bil pridobiti splošna in naprednejša znanja za uporabo računalniške tehnologije.

Migracije in demografske spremembe

Izobraževanje odraslih igra pomembno vlogo pri obravnavanju trenutnega položaja priseljencev in beguncev v Evropi. V tej razpravi manjka osredotočenost na javne politike (vključno z izobraževanjem), ki bi povečale koristi priseljencev, pomagale ljudem pri vključitvi v družbo in odpravile lokalne pritiske na storitve in infrastrukturo.

(Med)kulturni dialog lahko spodbudi izmenjavo med domačini in novimi državljani. Priseljencem olajša razumevanje kulture in družbe nove domovine, državljanom gostiteljem pa da priložnost ceniti drugačne navade in prispevati k razvoju deliberativne (posvetovalne) demokracije.

Zagotoviti moramo dostopne in cenovno ugodne priložnosti za učenje, ugotoviti in ovrednotiti predhodno pridobljeno znanje ter priseljencem omogočiti učenje jezikov, da bodo lahko postali dejavni državljani v svoji novi domovini. Posamezniki in širša družba lahko s posredovanjem izobraževalcev odraslih izkoristijo zmožnosti visoko usposobljenih priseljencev. Hkrati so lahko v oporo posameznikom in skupnostim, ki se zaradi migracij počutijo

zapostavljene, pri pridobivanju spretnosti, ki jih potrebujejo za vključitev v družbo.

Po celotni Evropi opažamo velike demografske spremembe, saj starajoče se prebivalstvo živi in dela dlje. Delež starejših prebivalcev narašča. To prinaša v našo družbo pomembne spremembe. Da bi jim lahko sledili, v Evropi potrebujemo državljane, ki čim dlje ostanejo zdravi in dejavni.

EAEA si prizadeva za dejavno staranje in podpira skupno vizijo dejavne udeležbe starejših. Učenje omogoča veliko teh priložnosti, dejavno staranje pa lahko zagotovimo le, če je na voljo učenje v poznejšem življenju. Raziskave kažejo, da so učeči se starejši dejavnejši, imajo več socialnih stikov, pogosteje delujejo kot prostovoljci, delajo dlje in so bolj zdravi. Zato je treba omogočiti vsem starostnikom kakovostne priložnosti za učenje. To pa je pogojeno s primernim okvirom politik, financiranja, struktur in dostopa. Učenje ima pozitivne učinke tudi v poznejših letih.

Poleg tega medgeneracijsko učenje omogoča tako starejšim, bolj izkušenim, kot mladim, da z znanjem drugih pridobijo. Skupne akcije krepijo medgeneracijsko solidarnost v evropskih družbah.

Izsledki raziskav

Eden od največjih izzivov današnjega časa je skrb za osebe z demenco, da te lahko in zmorejo ohraniti lastno neodvisnost ter ostanejo dejavne. Obstajajo pobude in ustanove, ki se spopadajo s tem izzivom. Razvili so inovativne in humane načine skrbi za ljudi z demenco. Osrednji koncept teh ustanov in pobud je učenje v visoki starosti, učeči se pa poročajo o izboljšanjem čustvenem in duševnem zdravju. Domnevajo, da duševno stimulatивne dejavnosti lahko celo preprečijo ali upočasnijo demenco in Alzheimerjevo bolezen (<https://bit.ly/2VwTVjs>).

Zgodba učečega

Faila Pašić Bišić je moderna ženska, ki ostaja zvesta tradiciji. Rojena je v Sloveniji, a ker odkrito kaže pripadnost islamu, je bila pogosto obravnavana kot tujka. V šoli je dosegala zavidljive uspehe, končala visokošolski program, potem pa je bila zaradi naglavne rute označena kot težje zaposljiva oseba. Na Jesenicah je ustanovila dobrodelno društvo Up, ki se ukvarja predvsem s širjenjem medkulturnega dialoga, uči strpnosti in nasprotuje kakršni koli diskriminaciji.

Vseživljenjsko učenje je zanjo sredstvo in pot v družbo strpnosti, k enakim možnostim, za človeka dostojno življenje. Ves čas deluje kot prostovoljka, se udeležuje seminarjev in konferenc. Leta 2013 je bila uvrščena na koledar EIGE (Evropskega Inštituta za enakost spolov), leta 2015 pa kandidatka za Delovo osebnost leta. Leta 2009 je prejela priznanje ACS: <http://tvu.acs.si/priznanja/dobitniki/?did=322&leto=2009>.

Dobra praksa

Andragoški zavod Maribor – Ljudska univerza v okviru programa Erasmus+ koordinira projekt **Model migrantskega mentorstva** (2017–2019), v katerem sodelujejo še Ozara iz Slovenije, Eurocultura iz italijanske Vicenze in organizacija INIBIA EEIG iz Nemčije. Razvili so inovativen, značilnostim migrantov prilagojen pristop k poučevanju osnovnih spretnosti. V vsaki partnerski državi so v 40-urnem programu najprej usposobili 3 oziroma 4 migrante mentorje, osebe z znanjem migrantskega in večinskega jezika. Ti so svoja znanja nato v pilotnem programu prenašali na pravkar prispele migrante. 32-urni preizkus znanja in veščin v delovnem okolju jim je pomagal preveriti novo pridobljene spretnosti v realnih življenjskih situacijah.

Dobra praksa

Gill in Dennis Wraight sta v tretjem življenjskem obdobju London zamenjala za Belčji vrh v Beli krajini, v katerega sta se zaljubila na prvi pogled. Najprej sta si uredila nov dom, se začela učiti slovenskega jezika ter spoznavati našo kulturo in zgodovino. Z vključenostjo v različna društva, lokalno in širšo skupnost uresničujeta pojem aktivno državljanstvo, ki jima omogoča širitev socialne mreže in s tem integracijo v širšo družbo. Najprej udeleženca sta napredovala v mentorja in udeleženca strokovnih posvetov. Skupaj sta oblikovala izvirno in inovativno izobraževalno ponudbo na področju medkulturnega dialoga, aktivnega državljanstva in zgodovine. Sta avtorja učnih delavnic Angleška čajanka in Čas Napoleona – ura zgodovine malo drugače. Izvajata ju za učence, otroke s posebnimi potrebami, upokojenca, invalide, brezposelne in delovno aktivne v okviru različnih projektov. Leta 2004 sta za promocijo učenja in znanja odraslih prejela priznanje ACS (<http://tvu.acs.si/priznanja/dobitniki/?did=404&leto=2014>).

Trajnost

Trajnost dandanes predstavlja globalni izziv gospodarskih, družbenih in okoljskih razsežnosti. Izobraževanje odraslih prispeva k trajnosti na vseh ravneh, ne le z zagotavljanjem spretnosti, znanja in kompetenc. Med prevladujoče cilje sodijo tudi družbena vključenost, dejavno državljanstvo, zdravje in dobro počutje. Izobraževanje odraslih lahko pomaga zagotoviti informacije, prostor za razpravo in ustvarjalnost za razvoj novih življenjskih slogov, projektov ter pristopov, potrebnih za trajnostni razvoj.

Po globalni Agendi 2030 učenje odraslih prispeva k doseganju vseh 17 ciljev trajnostnega razvoja (SGD), saj gradi temelje sprememb v družbeni, politični, gospodarski, ekološki in kulturni sferi. V vsakem izmed 17 ciljev vsaj ena točka vključuje učenje, usposabljanje, izobraževanje ali vsaj

ozaveščanje o izobraževanju. Obenem izobraževanje odraslih in vseživljenjsko učenje ni le transverzalni cilj in metoda za doseganje SGD, ampak tudi cilj sam po sebi. V skladu s četrtem SDG je namreč treba vsem zagotoviti vključujoče in pravične priložnosti za izobraževanje in vseživljenjsko učenje.

Izobraževanje odraslih pomembno prispeva k uresničevanju lizbonske strategije za trajnostno, pametno in vključujočo rast. Prav tako spodbuja nastanek delovnih mest in gospodarsko rast ter enotni digitalni trg. S podpiranjem trajnosti izobraževanje odraslih prispeva k energetske uniji in v prihodnost naravnani strategiji za podnebne spremembe. Izobraževanje odraslih krepi enotni trg, na primer s ponujanjem spretnosti za prosto gibanje delavcev. Podpira tudi evropske vrednote in zaupanje.

Dobra praksa

Dušica Kunaver zbira ljudsko izročilo in etnološko gradivo. Pripravila je različne knjižice z razlagami vloge kruha, vode, lesa, kamna, rastlin v slovenski tradiciji. Uporablja jih na svojih predavanjih, ki jih prireja pod okriljem društva Naše gore list za različne organizacije, šole, univerze za tretje življenjsko obdobje, uporabnike storitev domov za starejše in druge. V več knjigah je zbrala pesmi, pripovedi, šege in navade z različnih koncev in krajev Slovenije. Njena velika skrb je povezana s staranjem prebivalstva. Meni namreč, da če ne bomo vprašali tistih, ki so v tretjem življenjskem obdobju, se bo ta dediščina izgubila. Pedagoška neugnanost Dušice Kunaver skorajda ne pozna meja. Poleg narodopisnih vsebin je objavila celo vrsto samostojnih del s področja pedagogike, učenja angleščine, vzgoje staršev za učno pomoč otrokom in razvijanja spretnosti za učenje učenja. Leta 2002 je prejela priznanje ACS:

<http://tvu.acs.si/priznanja/dobitniki/?did=188&leto=2002>.

Dobra praksa

Življenje po načelih trajnosti je za nekatere dnevna praksa, za druge nedosežen cilj. Andragoški center Slovenije je leta 2007 v sodelovanju s skupino strokovnjakov razvil program **Temeljno usposabljanje za trajnostni razvoj** (http://arhiv.acs.si/programi/Usposabljanje_za_trajnostni_razvoj.pdf), s katerim želijo nagovoriti oboje. Namenjen je celovitemu razumevanju in posledično učinkovitemu odgovornemu ravnanju s tistimi viri, ki so (še) skupni, na primer zrak, pitna voda, morje. Udeleženci spoznajo pojem in načela trajnosti, opazujejo delovanje ekosistema ter se posvetijo primerom iz svojih okolij, da bi po svojih močeh in pristojnostih omogočili njihovo trajnostno delovanje. Po izdaji dveh učnih gradiv, Berilo o trajnosti (<https://www.acs.si/digitalna-bralnica/berilo-o-trajnosti>) in Znamenja trajnosti (<https://www.acs.si/digitalna-bralnica/znamenja-trajnosti>), so temeljni program leta 2016 razširili z novimi temami (prehod v zeleno gospodarstvo in podnebne spremembe).

Dobra praksa

Vrhnika je prva občina v Sloveniji, ki se je pridružila evropski mreži lokalnih skupnosti na poti do Zero Waste (Brez odpadka): <https://www.24ur.com/novice/slovenija/vrhnika-postala-prva-obcina-brez-odpadkov.html>. V slovenskem prostoru je **Komunalno podjetje Vrhnika** na področju ravnanja z odpadki odigralo pionirsko vlogo, saj ločeno zbirajo odpadke že od leta 1995. Zelena občina Vrhnika so med drugim nadgradili s trgovino z rabljenimi in preoblikovanimi predmeti in tržnico, ki ponuja izdelke iz okolice mesta. Tu je na voljo prva naprava za točenje ekoloških čistil s povratno embalažo (projekt DEPO) v Sloveniji. Na ta način želijo spodbuditi samooskrbo, obenem pa znižati količino odpadne embalaže, emisije toplogrednih plinov in porabe energije pri transportu hrane do prebivalcev. Izjemne dosežke so dosegli z različnimi akcijami ozaveščanja, učenja in informiranja občanov vseh generacij o pomenu odgovornega ravnanja z odpadki in s tem povezanih vprašanj trajnostnega razvoja. Podjetje je kot prvo v Sloveniji ponudilo uporabnikom tudi finančne vzpodbude (preko akcije KOKO si lahko znižajo znesek na položnici). Najbolj razveseljuje dejstvo, da so s svojimi informativno-vzgojnimi programi segli daleč prek meja matičnih občin. Podjetje je dobitnik priznanja ACS 2005 (<http://tvu.acs.si/priznanja/dobitniki/?did=26&leto=2005>).

Izobraževanje odraslih ter evropske in mednarodne politike

Kot prikazuje ta manifest, je izobraževanje odraslih potrebno za izvajanje večine evropskih in mednarodnih politik.

- Izobraževanje odraslih omogoča dejavnosti ozaveščanja o krepitvi vloge posameznika, da bi dosegli ljudi, ki so prikrajšani za učenje in delo.
- Izobraževanje odraslih je nujno potrebno za zmanjšanje velikega števila ljudi z nezadostnimi temeljnimi spretnostmi v Evropi.
- Izobraževanje odraslih evropskim državljanom zagotavlja kompetenco kritičnega mišljenja in dobro obveščenost.
- Izobraževanje odraslih ponuja priložnosti za izboljšanje samozavesti, trdnjšo vključenost v družbo in pridobitev zaposlitve ali napredovanje na delovnem mestu.
- Izobraževanje odraslih dviga stopnjo zaposlenosti v Evropi, saj ljudem pomaga k (ponovni) vključitvi v delo, tako da ovrednoti njihove spretnosti in kompetence ali jih nadgradi.
- S pomočjo izobraževanja odraslih se izvaja Evropski steber socialnih pravic, še posebno prvo, ključno načelo izobraževanja, usposabljanja in vseživljenjskega učenja, pa tudi druga načela z osredotočenostjo na učeče se in njihove potrebe (npr. ravnovesje med delovnim in zasebnim življenjem, socialna zaščita).
- Izobraževanje odraslih poudarja vrednote evropske strategije, kot so pravičnost, socialna kohezija, dejavno državljanstvo, pa tudi ustvarjalnost in inovativnost.
- Izobraževanje odraslih dosega napredek v ciljih trajnostnega razvoja in poudarja, da so za njihovo doseganje potrebna prizadevanja vseh. Izobraževanje odraslih zagotavlja potrebno znanje in odnos.
- Izobraževanje odraslih s spodbujanjem in zagotavljanjem socialnih in državljskih spretnosti ter sodelovanjem z drugimi deležniki iz nevladnih organizacij krepí civilno družbo in spodbuja državljane k dejavnemu vključevanju.

Priporočila za politike

EAEA evropskim in nacionalnim oblikovalcem politik priporoča:

- Prepoznajte koristi in pomembnost neformalnega učenja odraslih tako za posameznika kot za demokracijo, družbo, trg dela, zdravstveni sistem in druga infrastrukturna področja.
- Prepoznajte učenje in izobraževanje odraslih kot ključno strategijo za Evropo.
- Uporabite Evropski semester kot ključni instrument za podporo in razvoj učenja odraslih.
- Evropski izobraževalni prostor spremenite v resničen evropski prostor za vseživljenjsko učenje, v katerem imajo vsi sektorji enakovreden položaj in prednost.
- Pri izvajanju Evropskega stebra socialnih pravic se osredotočite na državljane in poudarite vlogo vseživljenjskega učenja.
- Spodbujajte sodelovanje in podporo vseživljenjskemu učenju med državami v evropskem okolišu in v drugih delih sveta.
- Okrepite (neformalne) strukture, politike in pobude učenja odraslih na vseh ravneh: evropski, nacionalni, regionalni, lokalni.
- Utrdite vlogo vseživljenjskega učenja v drugih javnih politikah in programih (npr. na področju trajnosti, zdravja, zaposlovanja, migracij).
- Povečajte sodelovanje in medsebojno učenje politik, praks in raziskav.
- Vzpostavite in/ali izboljšajte državljanski dialog za učenje odraslih.
- Razvijte in izvajajte primerne sisteme upravljanja in financiranja, da omogočite navezovanje stikov, zagotavljanje kakovosti in povečevanje vključenosti v vseživljenjskem učenju.
- Vlagajte (finančno) v izobraževanje (odraslih) in to razumite kot naložbo, ne kot strošek.
- Vzpostavite skladne sisteme za vseživljenjsko učenje, ki omogočajo napredovanje, tudi s pomočjo vrednotenja in ugotavljanja znanja.
- Financirajte in podpirajte učenje v skupnostih.

Izobraževanje odraslih izboljšuje izvajanje evropskih in mednarodnih strategij, ki zadevajo vsa področja – od dela do rasti in enotnega digitalnega trga, od podnebnih sprememb do notranjega trga, od migracij do globalnih problemov in demokratičnih sprememb. Izobraževanje odraslih je bistveno, če želimo napredovati. Na poti v povezano, uspešno, mirno Evropo, ki se lahko optimistično sooči z izzivi prihodnosti, ima izobraževanje odraslih odločilno vlogo.

Dobra praksa

Izobraževanje odraslih je bilo v **Evropskem programu za učenje odraslih – EPUO** (2011) prepoznano kot eden ključnih dejavnikov za presežanje krize, blaženje posledic demografskih trendov ter ohranjanje ravnovesja med ekonomističnim in humanističnim razvojem družbe. Nacionalni koordinatorji po vsej Evropi, v Sloveniji Andragoški center Slovenije, uresničujemo sporočila EPUO. Pri tem veliko pozornost posvečamo manj izobraženim in drugim izobraževalno prikrajšanim skupinam prebivalstva.

Evropski program
za učenje odraslih

V obdobju 2012–2015 je bil ključni namen slovenskega projekta ozaveščanje o pomenu in vseprisotnosti učenja odraslih ter priložnostih, ki so na voljo. Vpeljali smo koncept **Parade učenja – Dnevo učeh se skupnosti**. V tej kampanji številni prireditelji na mestnih trgih in drugih javnih mestih organizirajo stojnice, delavnice, nastope na odrih, multimedijske predstavitve pa tudi strokovne dogodke v bližnjih ulicah in učnih koticah. Potekajo tudi številne spremljevalne dejavnosti, kot so natečaji, razstave in podobno. Parada učenja je močno podprta tudi z objavami na družbenih omrežjih. Sodelujejo pripadniki vseh generacij.

Parada učenja – Dan učeh se skupnosti od leta 2016 naprej zavzema pomembno mesto v Tednu vseživljenjskega učenja (<http://tvu.acs.si>) in uživa materialno podporo Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport. Izpeljave PU 2019 (<http://tvu.acs.si/sl/akcije2019/pu>) bodo organizirane na isti dan, 15. maja, v 17 krajih po Sloveniji.

V letu 2015 smo v projektu EPUO izpeljali **21 strokovnih dogodkih** za spodbujanje razvoja temeljnih zmožnosti odraslih (<https://epuo.acs.si/dejavnosti/dogodki2015>), izdali video publikacije, e-biltene in foto-utrinke (<http://youtu.be/CPU-x1uqaA4>). Sodelovalo je okrog 600 partnerjev, na prizorišča smo privabili blizu 25.000 oseb.

Težišče dejavnosti v obdobju 2015–2017 je bilo na **štirinajstih strokovnih dogodkih**, namenjenih opredelitvi in razvoju temeljnih spretnosti in ključnih kompetenc ranljivih ciljnih skupin prebivalstva: mladih, priseljencev, starejših odraslih, nizkokvalificiranih delavcev, podeželskega prebivalstva in starejših odraslih. Mnenja in spoznanja smo zbrali v video publikacijah (<https://epuo.acs.si/dosezki/video/vidoi-2015-2017>).

V tekočem projektne obdobju (2017–2019) bomo izpeljali **šest posvetovalnih dogodkov EPUO** ter letni konferenci 2018 in 2019, na katerih predstavljamo nacionalna prizadevanja za uresničevanje Priporočila EU Poti izpopolnjevanja – nove priložnosti za odrasle. Temu je namenjen tudi e-portal obstoječih politično-strokovnih ukrepov ter primerov dobre prakse. Več o projektu, v katerem bomo sodelovali predvidoma do leta 2021, na spletni strani (<https://epuo.acs.si>).

Pri izpeljavi projekta EPUO pa tudi sicer se tesno povezujemo z **ePlatformo za izobraževanje odraslih v Evropi – EPAL**. Gre za večjezično skupnost izobraževalcev in vseh drugih, ki se dejavno ukvarjajo z učenjem odraslih. Spletno mesto EPAL omogoča objavo novic, virov in dogodkov, predvsem pa spletnih dnevnikov, v katerih uporabniki portala izrazijo svoja mnenja in poglede na izbrano temo. Nacionalna svetovalna služba EPAL Slovenija (<http://ec.europa.eu/epal/sl>) je Center Republike Slovenije za mobilnost in evropske programe izobraževanja in usposabljanja.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana
374.7.048

EBNER, Regina
Manifest za učenje odraslih v 21. stoletju : moč in radost učenja / [tekst Gina Ebner in Ricarda Motschilnig; prevod iz angleščine Prevajalska agencija Julija]. - Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 2019

ISBN 978-961-6851-86-2
1. Gl. stv. nasl. 2. Motschilnig, Ricarda
COBISS.SI-ID 299804928

Izdajatelj: Evropsko združenje za izobraževanje odraslih – EAEA

Tekst: Gina Ebner in Ricarda Motschilnig (EAEA) s podporo članov EAEA, izvršnega odbora in sekretariata.

Postavitev: Sanna Lehti

Leto: 2019

Prevod iz angleščine: Prevajalska agencija Julija

Jezikovni pregled in slovenski primeri: Andragoški center Republike Slovenije

Postavitev slovenske različice: Franci Lajovic

Naklada: 100 izvodov, 1. natis

Založnik: Andragoški center Slovenije

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Ministry of
Education
and Culture

Ta dokument je objavljen s finančno podporo Ministrstva za izobraževanje in kulturo Finske.

Podpora Evropske komisije za pripravo tega dokumenta ne pomeni potrditve vsebine, ki odraža le stališče avtorjev, in Komisija ne more biti odgovorna za kakršnokoli uporabo, ki lahko izhaja iz informacij, ki jih vsebuje dokument.

Andragoški center Republike Slovenije
Slovenian Institute for Adult Education

**EUROPEAN ASSOCIATION FOR
THE EDUCATION OF ADULTS**

**Mundo-J, Rue de l'Industrie 10, 1000 Brussels
Tel. +32 2 893 25 22 eaea-office@eaea.org
www.eaea.org**